

VĚCI OKOLO JSOU ČASTO DŮLEŽITĚJŠÍ NEŽ DIVADLO

Rozhovor s profesorem Janem Císařem (nejen) o smyslu amatérského divadla

Jak si v posledních měsících užíváte – alespoň tedy na amatérské půdě – svobodu jezdit kam chcete?

Cítím se velice dobře, protože to sleduji z dálky. Jak sem před chvílí říkal kolegovi porotci Hruškovi, nemusím si nic myslet, když mě to nebaví, nemusím o tom přemýšlet.

A to dokážete? Po tolika letech??

Ano! Dívám se a když zjistím, že mě to vlastně moc nebaví, že mně to nic neříká, vymažu to představení okamžitě z hlavy. Když jsem byl porotce a měl jsem všelijaké povinnosti, musel jsem složitě hledat nějaký přístup, co k tomu budu říkat, nějaké názory... A teď si je nedělám. Nebavilo-li mě to, nechci...

Jako porotce jste si nemohl dovolit říct „mě to nebavilo“?

Mohl bych to říct jako nezávislý kritik. Mnohokrát jsem měl samozřejmě tu tendenci. Jednou v životě jsem to udělal, když jsem viděl takové představení a měl jsem díky všem okolnostem možnost říci „budeme dělat, že jsme nic neviděli“ a přešel jsem to. Ale to byla opravdu zcela výjimečná situace a všichni věděli, o co jde, i ten, komu jsem to řekl. Takže jsme to tak spláchli. Amatéři mají právo slyšet alespoň čtyři věty, nemůžete říct „mně se to nelíbilo...“

Takže jste-li najat...

Porotce má nějaké povinnosti. Má-li vůbec smysl, aby byl. Taky by to mohlo být tak, že pokud jde o soutěž, řekne si porota nějaké postupy mezi sebou, udělí nějaké ceny a jde domů. Je-li to už v amatérském divadle tak jak je, porota se má vyjadřovat, zkoumat představení a třeba i lidem - jednak těm, kteří to hrají, jednak těm, kteří jsou okolo - něco říct, aby jim to něco přineslo. Myslím, že v tom je smysl porot. Ne v tom, jestli se udělují ceny. To jsem nikdy neměl rád. Ceny a pořadí... když jde o divadlo a jakýkoliv kumšt, to je vždycky riskantní a nebezpečné. Hlavně si myslím, že jde o to vyprovokovat nějaké přemýšlení o divadle.

Takže co kdybychom si vás teď najali? Právě sedíme po představení Maryši v podání Slovanského tyátru z Olomouce. Jaké riziko přináší inscenace textů, pevně zakotvených ve své době, jejíž vnímání je

dnes odlišné? Funguje základní situace svou podstatou i dnes, nebo to vyžaduje od diváka jistou „teleportaci“ do doby vzniku textu?

Maryša je dobře napsané drama, skutečně DRAMA. Je to základní lidský problém, který samozřejmě je dobově podmíněn, ale je to lidský problém – to, do čeho se dostane, situace, v níž se musí rozhodovat, kterou musí nějakým způsobem řešit. Takže funguje, protože ten lidský problém je obecný, trvalý. Myslím, že to okamžitě začne fungovat v téhle poloze, toho prostého obyčejného životního rozhodování. Je to prostě dobře napsané drama, v tom je celý vtíp.

Žijeme v době, kdy je možné opravdu vše.

Jsou události v těchto textech stále takovým tlakem a „šokujícím“ impulsem?

Jde o určité dobové podmínky, které ovlivňují lidský život, které ovlivňují chování a jednání člověka. Samozřejmě, jsou texty a není jich málo, kde dobové podmínky už jsou řekněme do té míry pro nás neznámé, nebo nás nezajímají, nebo jsou takovým způsobem nám už vzdálené, že se s tím něco musí udělat. Ostatně tohle představení to ukazuje velmi zřetelně. Oni to zahráli na tradičním půdorysu, vlastně se tam nic zvláštního nestane, jenom to zbavili všech reálných detailů a obnažili příběh Maryši s tím, že velmi zřetelně rozvinuli jen některé...

(rozhovor pokračuje na straně 12)

(pokračování ze strany 1)

...situace, pokud možno divadelně, akcentovaně. Takové, které se dotýkají jejího problému, kde se dostane do neřešitelné a nesnesitelné situace. Jsou jistě hry, kde dobová podmíněnost je tak silná, že už je to pro nás nepochopitelné, nebo přinejmenším nudné, ale když se pak najdou hry, kde dobová podmíněnost přeroste nebo je překonána tím existenciálním - tj. tím lidským - tak to funguje.

Když se vrátíme ke čtvrtému Havlovi, tam se díky aktuálním nejen politickým událostem stalo, že situace vnímaná jako nesnesitelná se po několika týdnech stala situací „tolerovanou“. Jako by se absurdita etablovala v našem životě. Jako by realita podráždila divadlo nohy, ubírala mu manipulační prostor.

To je pravda. Dneska už by se muselo divadlo o politickém životě dělat úplně jinak, protože to co zažíváme je už za všemi kdysi absurdně stvárněnými polohami politiky. Jakmile Havlův text začnete vnímat jen přes politiku - a ona je tam samozřejmě postavou Riegera silně přítomna - může se zdát, že už je toho málo. Ale nedá se to asi chápat jen přes politiku. Téma politiky tomu nedá rozměr, který by člověka výsostně vzrušoval.

Podářilo se vám dopátrat něčeho jako je smysl činnosti

amaterských divadelníků?

Samozřejmě, že jsem k němu došel, dokonce jsem to napsal. Nyní toho část tiskla nová AS. zbytek je ve sborníku z miletínské konference. Mám to v podstatě uzavřené. Neustále jsem to zkoumal, protože ve chvíli, kdy jsem jen trochu amatérské divadlo poznal, viděl jsem, že je to zcela specifický fenomén. Nechci to v tuto chvíli rozvíjet, napsané to je. Snad jen řeknu, že to není jen v tom, že se hraje divadlo, ale také v mnohém, co se děje okolo. Což dokonce mnohdy hraje důležitější roli než to, jak se zahraje to divadlo.

Takže čtenáře odkážeme na samostudium...

Ano, došel jsem k jistému závěru. Jestli je to pravda nebo ne... Ale mně to tak připadá. Poněvadž když jsem to tak sledoval - a v těch dávných dobách jsem jezdil hodně i na ty nejnižší soutěže a na místa vesnických souborů - tak jsem si to tak složil. Je to samozřejmě diferencované a má to veliký oblouk. Myslím, že podstata je asi ve složitých vazbách a prostředí, v němž a pro nějž se divadlo dělá. Ano, napsal jsem to. Tím jsem se vlastně rozloučil.

Definitivně?

Už se do toho moc plést nebudu. A občas si dopředu nějaké potěšení, tím že se drobně něčeho - ale tak bokem a opatrně - zúčastním.

René Vápeník

PROGRAM PRVNÍ ČÁSTI PŘEHLÍDKY

SOBOTA 7. 5. 2011

10.00 Amatérský divadelní spolek RIYO Praha / režie Josef Šedivý
Mark Ravenhill: Polaroidy

15.00 SemTamFór Slavičín / režie Milan Cimerák, Jana Žáčková
Jaroslav Havlíček, Olga Šubrtová, Martin Glaser: Muž sedmi sester

19.30 V.A.D. Kladno / režie V.A.D. Kladno
Kazimír Lupinec: Fe-érie o Kladně

NEDĚLE 8. 5. 2011

10.00 Bílé divadlo Ostrava / režie Jan Číhal, Vladimír Machek a Bílé divadlo
Jan Číhal, Vladimír Machek a Bílé divadlo: Zde – na ostrém rozhraní života (POSTELE)

13.00 Divadlo bez střechy Vyškov / režie Rado Mesarč
Mihai Ignat: Krize aneb Ještě jedna pohádka o lásce

PROGRAM DRUHÉ ČÁSTI PŘEHLÍDKY

ČTVRTEK 12. KVĚTNA

19.30 DOPADLO Valašské Meziříčí / režie Milan Kuchynka
Robert Geisler: Propadlo

PÁTEK 13. KVĚTNA

10.00 DS Nová generace při DS TJ Sokol Lázně Toušeň / režie Filip Müller
Pavel Fiala: Dandé

14.30 Rádobydivadlo Klapý / režie Ladislav Valeš
Martin McDonagh: Kráska z Leenane

19.30 DS Ty-já-tr Načerno Praha / režie Jakub Baran
Terry Pratchett, Stephen Briggs: Stráž! Stráž!